Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
LAILY MEDINA
přednesené dne 30. března 2023 [1]

Věc C-758/21 P

Ryanair DAC,
Airport Marketing Services Ltd
proti

Evropské komisi

„Kasační opravný prostředek – Státní podpory – Podpory poskytnuté Rakouskem ve prospěch letiště Klagenfurt, společnosti Ryanair a dalších leteckých společností využívajících toto letiště – Článek 85 odst. 3 jednacího řádu Tribunálu – Článek 17 nařízení (EU) 2015/1589 – Údaje relevantní pro výpočet podpor, které mají být navráceny“

1. Společnosti Ryanair DAC a Airport Marketing Services Ltd (dále jen „společnost AMS“ a společně „navrhovatelky“) se kasačním opravným prostředkem domáhají zrušení rozsudku Tribunálu ze dne 29. září 2021, Ryanair a další v. Komise (T-448/18, nezveřejněný, EU:T:2021:626) (dále jen „napadený rozsudek“). Tímto rozsudkem byla zamítnuta jejich žaloba znějící na částečné zrušení rozhodnutí Komise (EU) 2018/628 [2] v rozsahu, v němž se týkalo těchto navrhovatelek.

I. Skutečnosti předcházející sporu

2. Skutečnosti předcházející sporu jsou popsány v bodech 1 až 39 napadeného rozsudku. Pro účely projednávaného kasačního opravného prostředku je lze shrnout následovně.

3. Ryanair je letecká společnost a AMS je její dceřiná společnost zabývající se vývojem marketingových strategií, přičemž převážná část její činnosti spočívá v prodeji reklamního prostoru na webových stránkách společnosti Ryanair. Letiště Klagenfurt (Rakousko; dále jen „letiště“) se nachází na okraji stejnojmenného města, které je hlavním městem spolkové země Korutany. Vlastníkem a provozovatelem letiště je společnost Kärntner Flughafen Betriebsgesellschaft mbH (dále jen „společnost KFBG“). Hlavními podílníky společnosti KFBG byly vždy veřejné orgány nebo subjekty. Společnost KFBG je 100 % vlastníkem dceřiné společnosti Destinations Management GmbH (dále jen „společnost DMG“), která poskytuje

[1] – Původní jazyk: angličtina.

[2] – Rozhodnutí ze dne 11. listopadu 2016 o státní podpoře SA.24221 (2011/C) (ex 2011/NN) poskytnuté Rakouskem ve prospěch letiště Klagenfurt, společnosti Ryanair a dalších leteckých společností využívajících toto letiště (Úř. věst. 2018, L 107, s. 1; dále jen „napadené rozhodnutí“).

letišti různé služby. Společnost DMG působila zejména jako poradce v oblasti získávání leteckých společností pro letiště a uzavřela několik dohod, na jejichž základě letecké společnosti obdržely značné finanční částky výměnou za marketingové služby.

4. Dne 22. ledna 2002 byly uzavřeny čtyři dohody. Zaprvé společnosti KFBG a Ryanair uzavřely dohodu o letištních službách (dále jen „DLS z roku 2002“). Tato dohoda vstoupila v platnost dne 27. června 2002 na dobu pěti let a byla v ní stanovena možnost automatického prodloužení o dalších pět let za předpokladu, že společnost Ryanair v plném rozsahu dostojí svým závazkům z této dohody. Podle této dohody se Ryanair zavázala nabízet od 27. června 2002 do 26. června 2007 minimálně jednou denně přepravní službu mezi letištěm a londýnským letištěm Stansted za pevný poplatek na každý let. Kromě toho měla Ryanair vybírat pevně stanovenou částku za každého odlétajícího cestujícího jako letištní poplatek plus pevně stanovenou částku za každého odlétajícího cestujícího jako bezpečnostní poplatek a platit tyto poplatky letišti. V DLS z roku 2002 byly podrobně popsány různé služby, které mělo letiště poskytovat společnosti Ryanair, a byly zde stanoveny některé další platby letišti.

5. Zadruhé společnosti DMG a Leading Verge.com Limited (dále jen „společnost LV“), později FR Financing (Malta) Ltd (dále jen „společnost FR Financing“), dceřiná společnost společnosti Ryanair, která mezitím zanikla, uzavřely dohodu o marketingových službách (dále jen „DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a LV“). Tato dohoda měla okamžitou účinnost a měla skončit dne 26. června 2007, přičemž měla být automaticky prodloužena o dalších pět let, pokud společnost LV v plném rozsahu dostojí svým závazkům z této dohody. Podle této dohody měla společnost LV z pověření společnosti DMG sestavit reklamní plán, zajistit funkčnost odkazů na internetové stránky společnosti DMG a realizovat další propagační činnosti výměnou za pevně stanovenou roční platbu.

6. Zatřetí společnosti DMG a AMS uzavřely další marketingovou dohodu (dále jen „DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a AMS“). Tato dohoda, která měla okamžitou účinnost na dobu pěti let, obsahovala ustanovení o možném prodloužení o dalších pět let. Podle této dohody měla společnost AMS z pověření společnosti DMG nejpozději do 1. května 2002 výměnou za roční poplatky vytvořit a provozovat na internetových stránkách www.ryanair.com dva odkazy na internetové stránky zvolené společností DMG za účelem propagace pozoruhodností spolkové země Korutany. V této dohodě bylo rovněž stanoveno, že společnost AMS může případně poskytovat další služby.

7. Začtvrté bylo uzavřeno vedlejší ujednání k DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a LV (dále jen „vedlejší ujednání z roku 2002“), které mělo okamžitou účinnost. Bylo sjednáno, že s ohledem na DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a LV má společnost DMG společnosti LV uhradit další platbu za dodatečná, intenzivnější marketingová opatření během doby platnosti dohody mezi společnostmi DMG a LV.

8. DLS z roku 2002, DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a LV, ve znění pozdějších změn, a DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a AMS (dále jen společně „dohody z roku 2002“) pozbyly platnost ke dni 29. října 2005, kdy společnost Ryanair ukončila poskytování svých služeb osobní letecké dopravy mezi letištěm a londýnským letištěm Stansted.

9. Dne 23. srpna 2006 uzavřely společnosti KFBG a Ryanair novou dohodu o letištních službách (dále jen „DLS z roku 2006“). Tato dohoda se týkala služby letecké dopravy na londýnské letiště Stansted poskytované třikrát týdně, která měla být provozována v době od 19. prosince 2006 do

21. dubna 2007. Společnost Ryanair byla povinna hradit letišti Klagenfurt oficiální letištní poplatky. Díky systému pobídek získala společnost Ryanair na každého odlétajícího cestujícího v nové nabídce linkové dopravy pobídku ve výši 7,62 eura.

10. Dne 21. prosince 2006 uzavřely společnosti DMG a AMS novou dohodu o marketingových službách (dále jen „DMS z roku 2006“), která vstoupila v platnost dne 28. února 2007. DMS z roku 2006 byla spojena se závazkem společnosti Ryanair provozovat lety, o nichž pojednává dohoda uvedená v předchozím bodě. Společnost AMS byla povinna poskytnout ročně balíček marketingových služeb, jejichž cílem bylo zejména propagovat destinaci Klagenfurt/Korutany.

11. DLS z roku 2006 a DMS z roku 2006 (dále společně jen „dohody z roku 2006“) byly platné do 21. dubna 2007.

12. Jeden z konkurentů společnosti Ryanair na evropském trhu osobní letecké dopravy předložil Komisi stížnost, v níž uvedl, že mimo jiné spolková země Korutany, město Klagenfurt, společnost Kärnten Werbung Marketing & Innovations management GmbH a letiště Klagenfurt poskytly společnosti Ryanair prostřednictvím společnosti KFBG protiprávní státní podporu, přičemž Komise následně dne 11. října 2007 tuto stížnost postoupila Rakouské republice a vyžádala si od ní další informace. Dopisy ze dne 15. listopadu 2010 a 24. března 2011 si Komise vyžádala od Rakouska doplňující informace. Dne 8. dubna 2011 si Komise vyžádala další informace od společnosti Ryanair, které byly následně postoupeny Rakousku, které poté předložilo své stanovisko.

13. Dne 22. února 2012 Komise informovala Rakousko o svém rozhodnutí zahájit vyšetřovací řízení podle čl. 108 odst. 2 SFEU, a to zejména v souvislosti s dohodami se společností Ryanair z let 2002 a 2006 [3].

14. Dopisy ze dne 29. května a 20. července 2012 požádal právní zástupce společnosti Ryanair zejména o přístup ke správnímu spisu, což Komise odmítla.

15. Dopisem ze dne 24. února 2014 požádala Komise Rakousko o další informace týkající se marketingové dohody uzavřené mezi letištěm a společností Ryanair dne 22. ledna 2002, na který Rakousko odpovědělo dne 11. června 2014.

16. Dne 23. července 2014 se Komise rozhodla vyšetřovací řízení rozšířit.

17. V napadeném rozhodnutí Komise konstatovala zejména to, že na základě dohod z let 2002 a 2006 poskytla Rakouská republika společnosti Ryanair protiprávní podpory, které jsou neslučitelné s vnitřním trhem. Na základě záporné části ročního inkrementálního finančního toku očekávaného v době uzavření sporných dohod stanovila částky podpor k navrácení, a to pro každý rok, kdy byly tyto dohody v platnosti. Dospěla k závěru, že navrhovatelky jsou společně a nerozdílně odpovědné za úplné navrácení podpor obdržených v rámci sporných dohod v předběžné výši 1 827 267 eur a 141 326 eur, a nařídila, aby tyto podpory byly vráceny.

[3] – Zveřejněné v Úředním věstníku Evropské unie dne 3. srpna 2012 (Úř. věst. 2012, C 233, s. 28).

II. Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

18. Společnosti Ryanair, AMS a FR Financing vznesly v prvním stupni na podporu své žaloby šest žalobních důvodů a dne 24. srpna 2018 podaly návrh na provedení dokazování, v němž požádaly Komisi o předložení určitých dokumentů. Dne 25. září 2020 tyto účastnice řízení předložily dva dokumenty jako dodatečné důkazy (tj. po ukončení písemné části řízení). Těmito dvěma dokumenty byly tabulka s odhady příjmů nesouvisejících s leteckou dopravou na jednoho cestujícího pro dohody o letištních službách a dohody o marketingových službách vypracovaná letištěm (příloha E.1) a plná verze údajů o nákladech ze zprávy ekonomického poradce společnosti Ryanair, společnosti Oxera, ze dne 3. listopadu 2014 (příloha E.2).

19. Tribunál v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že tyto důkazy jsou nepřípustné, jelikož žalobkyně v prvním stupni neodůvodnily pozdní předložení dodatečných důkazů podle čl. 85 odst. 3 jednacího řádu Tribunálu (dále jen „jednací řád“). Tento soud rovněž zamítl všechny uplatněné žalobní důvody jako neopodstatněné, a žalobu proto v plném rozsahu zamítl.

III. Hodnocení

20. Navrhovatelky na podporu svého kasačního opravného prostředku vznesly čtyři důvody.

A. K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku, týkajícímu se přípustnosti dodatečných důkazů předložených navrhovatelkami v řízení před Tribunálem

21. Navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Tribunál se dopustil nesprávného právního posouzení tím, že klíčové důkazy, které předložily před ukončením ústní části řízení, odmítl jako nepřípustné, a proto je při svém soudním přezkumu odmítl vzít v úvahu. Konkrétně uvádějí, že Tribunál se dopustil nesprávného posouzení, i) když opomenul anebo náležitě nezohlednil právní zásady, na nichž jsou založena pravidla obsažená v čl. 85 odst. 1 až 3 jednacího řádu, a ii) tím, že nezohlednil judikaturu týkající se těchto ustanovení.

22. Článek 85 jednacího řádu stanoví různé fáze, v nichž lze předkládat důkazy nebo důkazní návrhy. Článek 85 odst. 1 stanoví: „Důkazy a důkazní návrhy se předkládají v rámci první výměny spisů účastníků řízení“ (*obecné pravidlo*). Článek 85 odst. 2 stanoví: „Hlavní účastníci řízení mohou v replice a v duplice předložit nebo navrhnout na podporu své argumentace další důkazy za podmínky, že je toto prodlení odůvodněné“ (*odchylka*). Článek 85 odst. 3 stanoví: „Hlavní účastníci řízení mohou výjimečně předložit nebo navrhnout další důkazy před ukončením ústní části řízení nebo před rozhodnutím Tribunálu, že rozhodne bez konání ústní části řízení, za podmínky, že je toto prodlení odůvodněné“ (*výjimka*).

23. Soudní dvůr již konstatoval, že tato pravidla v zájmu řádného výkonu spravedlnosti zohledňují zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, jakož i právo na spravedlivý proces [4]. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že „unijní soud má pravomoc přezkoumat opodstatněnost důvodů opožděného předložení těchto důkazů nebo důkazních návrhů a případně jejich obsah, a pokud toto opožděné předložení není právně dostačujícím způsobem odůvodněno nebo není opodstatněné, má pravomoc uvedené důkazy nebo důkazní návrhy odmítnout“ [5].

[4] – Rozsudek ze dne 14. dubna 2005, Gaki-Kakouri v. Soudní dvůr (C-243/04 P, nezveřejněný, EU:C:2005:238, bod 30) (týkající se obdobných ustanovení dřívějšího jednacího řádu Tribunálu).

[5] – Rozsudek ze dne 16. září 2020, BP v. FRA (C-669/19 P, nezveřejněný, EU:C:2020:713, bod 41). Soudní dvůr v něm cituje rozsudek ze dne 14. dubna 2005, Gaki-Kakouri v. Soudní dvůr (C-243/04 P, nezveřejněný, EU:C:2005:238, body 32 a 33).

24. Tato pasáž se týkala čl. 85 odst. 2 jednacího řádu a judikatura, na kterou v ní Soudní dvůr odkazuje, se týkala obdobného ustanovení dřívějšího jednacího řádu [6].

25. Z rozsudku ze dne 14. dubna 2005, Gaki-Kakouri v. Soudní dvůr [7], jakož i z rozsudku ze dne 16. září 2020, BP v. FRA [8], vyplývá, že výše uvedené úvahy platí i pro čl. 85 odst. 3 tohoto jednacího řádu, přičemž – vzhledem k tomu, že čl. 85 odst. 2 představuje odchylku a čl. 85 odst. 3 výjimku – posledně uvedená norma je přísnější a je použitelná pouze za výjimečných okolností (viz bod 31 tohoto stanoviska).

26. Navrhovatelky především tvrdí, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení tím, že odmítl jako nepřípustné dva důkazy, ačkoli takové důkazy musí Tribunál pro účely soudního přezkumu připustit vždy, „pokud neexistují závažné důvody pro opak“.

27. Tuto výtku je třeba zamítnout jako neopodstatněnou. Představuje totiž převrácení logiky, kterou se řídí pravidla pro opatřování důkazů v řízení před Tribunálem.

28. Z judikatury ve věci Gaki-Kakouri vyplývá, že připuštění opožděně předložených důkazů představuje výjimku. Ze samotného znění čl. 85 odst. 3 jednacího řádu navíc vyplývá, že je věcí účastníků řízení, kteří chtějí takové důkazy předložit, aby toto prodlení dostatečně odůvodnili.

29. Na rozdíl od toho, co tvrdí navrhovatelky, tedy neplatí, že Tribunál je povinen připustit opožděně předložené důkazy vždy, pokud neprokáže, že odmítnutí těchto důkazů je nezbytné z „naléhavých důvodů“ (tedy z důvodu zásady kontradiktornosti nebo v zájmu „spravedlivého řízení před Tribunálem“).

30. Odůvodnění tohoto prodlení je naopak věcí samotných účastníků řízení.

31. Jak správně konstatoval Tribunál v rozsudku ve věci TestBioTech a další v. Komise [9], „předložení důkazů před ukončením ústní části řízení podléhá dvojímu požadavku, a sice [i)] že prodlení při předložení důkazů je odůvodněné a [ii)] opožděné předložení důkazů je odůvodněno výjimečnými okolnostmi. Pokud jde o druhou podmínku přípustnosti, [ii)] […] je třeba poznamenat, že výjimečná povaha takového postupu v každém případě předpokládá to, že žalobce nemohl dotčené dokumenty předložit Tribunálu před jednáním nebo že jejich dřívější předložení nebylo možné od žalobce rozumně vyžadovat. *Je věcí účastníka řízení, který chce Tribunálu předložit určité dokumenty, aby prokázal, že tato podmínka je v okamžiku předložení nových důkazů splněna*“ (kurzivou zvýraznila autorka stanoviska).

32. Mám za to, že výše uvedený přístup Tribunálu (kdy v určitých situacích vyžaduje důkazní prostředky na podporu odůvodnění pozdního předložení důkazů) může najít oporu v rozsudku Soudního dvora ve věci BP v. FRA [10], v němž Soudní dvůr odkazuje na povinnost takové důkazy na podporu takového odůvodnění předložit.

6 – Jedná se o čl. 48 odst. 1 dřívějšího jednacího řádu Tribunálu.

7 – Rozsudek C-243/04 P, nezveřejněný, EU:C:2005:238, body 32 a 33.

8 – Rozsudek C-669/19 P, nezveřejněný, EU:C:2020:713, bod 47.

9 – Rozsudek ze dne 15. prosince 2016 (T-177/13 P, nezveřejněný, EU:T:2016:736, bod 251).

10 – Rozsudek ze dne 16. září 2020 (C-669/19 P, nezveřejněný, EU:C:2020:713, bod 44).

33. V bodě 47 téhož rozsudku Soudní dvůr rovněž poukazuje na to, že čl. 85 odst. 3 jednacího řádu je třeba vykládat poměrně striktně „předložit nebo navrhnout další důkazy mohou účastníci řízení pouze *výjimečně*. Z tohoto ustanovení jasně vyplývá, že každé prodlení v souvislosti s předložením takových důkazů *musí být odůvodněné*“ (kurzivou zvýraznila autorka stanoviska).

34. V řízení v prvním stupni navrhovatelky v souvislosti s tabulkou s příjmy nesouvisejícími s leteckou dopravou získanými od letiště v podstatě tvrdily, že Komise na tuto tabulku odkazovala ve své duplice. Ohledně svého návrhu na organizační procesní opatření vysvětlují, že získání informací od letiště bylo obtížné a trvalo značně dlouho, protože informace byly zastaralé, na letišti se změnil personál a zaměstnance letiště i navrhovatelky a jejich poradce zasáhla koronavirová krize. Navrhovatelky podle svých tvrzení obdržely informace až „v posledních dnech“.

35. Podle mého názoru je zřejmé – jak lze dovodit z výše uvedené judikatury –, že navrhovatelky by měly být schopny předložit nějaké důkazy, které by prokazovaly, že se pokusily získat tabulku od letiště včas a že v této souvislosti neustále zasílaly letišti upomínky, zejména poté, co obdržely vyjádření Komise k novým důkazům (ze dne 14. října 2020), v němž tato mimo jiné tvrdila, že prodlení nebylo odůvodněné, neboť vysvětlení nebylo možno ověřit. Vzhledem k tomu, že mezi duplikou Komise (25. února 2019) a jednáním (29. září 2020) uplynula tak dlouhá doba, měly navrhovatelky předložit určité důkazy takového typu, který uvádím výše, aby prokázaly, že mohou doložit své odůvodnění podle čl. 85 odst. 3 jednacího řádu.

36. Je třeba zdůraznit, že navrhovatelky žádné takové důkazy nepředložily ani ve fázi řízení o kasačním opravném prostředku.

37. Výjimky musí být vykládány restriktivně, a proto musí mít Tribunál v případech, jako je tento, kdy má pochybnosti ohledně odůvodnění opožděného předložení důkazů uvedeného účastníkem řízení, možnost provést alespoň základní ověření, a může proto od tohoto účastníka řízení vyžadovat, aby své tvrzení doložil důkazními prostředky.

38. Soudní dvůr totiž již v obdobné situaci, kdy účastník řízení tvrdil, že k prodlení v souvislosti s předložením důkazů v prvním stupni došlo v důsledku jeho špatného zdravotního stavu, rozhodl, že Tribunál postupoval správně, když toto tvrzení odmítl s tím, že účastník řízení nebyl schopen předložit žádné lékařské potvrzení v tomto smyslu [11].

39. Dále se navrhovatelky na jednání snažily opřít o rozsudek Tribunálu ze dne 15. června 2022, Qualcomm v. Komise (Qualcomm – Platby za výlučný odběr) (T-235/18, EU:T:2022:358), v němž byly důkazy, které společnost Qualcomm předložila opožděně, tímto soudem přijaty jako přípustné.

40. Postačí uvést, že projednávaná věc není v podstatných ohledech s uvedenou věcí objektivně srovnatelná, a to nejméně ve čtyřech aspektech, a sice i) odůvodnění opožděného předložení důkazů je odlišné, ii) povaha dotčených dokumentů je odlišná, iii) řízení jsou odlišná a iv) postavení žalobkyň je odlišné. Pokud jde o bod i), společnost Qualcomm se dovolávala nejen čl. 85 odst. 3 jednacího řádu, ale také tvrdila, že v tomto případě by měl být čl. 85 odst. 3 vykládán „ve světle čl. 92 odst. 7 tohoto jednacího řádu“ (mohou být předloženy protidůkazy a předchozí důkazy mohou být rozšířeny). Ačkoli považuji přístup Tribunálu ve věci Qualcomm za přesvědčivý, postačí konstatovat, že v projednávané věci navrhovatelky žádný takový argument

[11] – Rozsudek ze dne 11. září 2019, HX v. Rada (C-540/18 P, nezveřejněný, EU:C:2019:707, body 65 až 68).

nepředložily (ani v prvním stupni, ani ve fázi kasačního opravného prostředku) a takovou argumentaci výslovně ani implicitně neuplatnily – a to navzdory skutečnosti, že sama Komise se čl. 92 odst. 7 výslovně zabývala a tvrdila, že toto ustanovení není použitelné. Pokud jde o bod ii), z uvedeného rozsudku vyplývá, že společnost Qualcomm měla objektivní důvody, proč nemohla dotčené dokumenty získat, a Tribunál v rozsudku (body 134 až 153) podrobně vysvětluje, že předložení dalších důkazů po skončení písemné části řízení bylo jako celek „odůvodněno výjimečnými okolnostmi“, a bylo tudíž přípustné. Co se týče bodu iii), věc Qualcomm se týká práva hospodářské soutěže, zatímco projednávaná věc se týká státní podpory (viz bod 94 tohoto stanoviska). Pokud jde o bod iv), příjemcem ve věci týkající se státní podpory není žalovaná v řízení před Tribunálem.

41. Konečně se navrhovatelky snaží opřít zejména o rozsudky ve věcech Crocs v. EUIPO – Gifi Diffusion (Obuv)[12] a Schmid v. EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl)[13]. Tvrdí, že Tribunál použil tuto judikaturu nesprávně, přičemž dle jejich tvrzení z ní vyplývá, že opožděné předložení důkazů může být odůvodněné, pokud účastník řízení nemohl mít tyto důkazy k dispozici dříve, a při posuzování odůvodněnosti jejich opožděného předložení je nezbytné ověřit to, zda dotčené důkazy byly obsaženy již ve správním spise, na němž bylo napadené rozhodnutí založeno. Pokud by tomu tak bylo, nebylo by odůvodněné tyto důkazy odmítnout, neboť žalovaný je zohlednil již před přijetím svého rozhodnutí.

42. Stojí za zmínku, že tato judikatura nemá takový dosah, jaký jí přisuzují navrhovatelky. Soudní dvůr totiž výše uvedeným způsobem nerozhodoval přesně v takové situaci, o jakou se jedná v projednávané věci. Je důležité zdůraznit, že tato judikatura vychází ze sporů o unijní ochranné známky a lze ji vysvětlit určitými zvláštnostmi sporů týkajících se této konkrétní oblasti unijního práva.

43. Tento závěr vyplývá z usnesení Soudního dvora ze dne 13. září 2011, Wilfer v. OHIM[14].

44. V této věci Soudní dvůr v podstatě uvedl, že Tribunál správně poukázal na to, že v souladu s článkem 63 nařízení Rady (ES) č. 40/94[15] nemůže znovu zkoumat skutkové okolnosti ve světle důkazů, které byly poprvé předloženy až před ním. Účelem žalob podaných k Tribunálu je totiž přezkum zákonnosti rozhodnutí odvolacích senátů EUIPO ve smyslu tohoto ustanovení, přičemž tato zákonnost musí být posouzena ve světle informací, které měly odvolací senáty k dispozici v době přijetí těchto rozhodnutí (body 40 a 41 usnesení ve věci Wilfer v. OHIM).

45. Soudní dvůr dále poukázal na to, že je nesporné, že znalecký posudek a vyobrazení unijních a národních ochranných známek, jichž se žalobce dovolává jako důkazů, byly předloženy poprvé před Tribunálem a nebyly předloženy odvolacímu senátu EUIPO. Tribunál je tedy správně odmítl jako nepřípustné. Tímto odmítnutím tedy nebylo porušeno právo žalobce být vyslechnut (bod 42 usnesení Wilfer v. OHIM).

46. Konečně Soudní dvůr uvedl, že ani z návrhu na zahájení řízení před Tribunálem, ani z napadeného rozsudku nevyplývá, že by navrhovatel za účelem prokázání přípustnosti těchto důkazů před uvedeným soudem tvrdil, že odvolací senát porušil zásadu, podle níž přezkoumává skutkový stav z úřední povinnosti (bod 43 usnesení Wilfer v. OHIM).

[12] – Rozsudek ze dne 14. března 2018 (T-651/16, nezveřejněný, EU:T:2018:137).

[13] – Rozsudek ze dne 7. června 2018 (C-72/17, EU:T:2018:335).

[14] – Usnesení C-546/10 P, nezveřejněné, EU:C:2011:574, body 40 až 43 (dále jen „usnesení Wilfer v. OHIM“).

[15] – Nařízení Rady ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství (Úř. věst. 1994, L 11, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 146).

47. V důsledku toho je judikatura uvedená v bodě 41 tohoto stanoviska, které se navrhovatelky dovolávají, v projednávané věci nepoužitelná a jejich argumenty by měly být odmítnuty jako neopodstatněné.

48. Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že první důvod kasačního opravného prostředku je třeba zamítnout jako neopodstatněný.

B. Ke druhému důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z nesprávného výkladu článku 17 nařízení 2015/1589 a nesprávného použití článku 296 SFEU

1. K první části druhého důvodu kasačního opravného prostředku

49. Navrhovatelky tvrdí, že podle čl. 17 odst. 2 nařízení (EU) 2015/1589 [16] se opatření Komise, tedy žádost o informace, musí týkat konkrétního předmětu šetření. Tribunál nesprávně použil ustálenou judikaturu, podle níž se žádost o informace musí týkat konkrétního opatření, aby mohl být běh promlčecí lhůty podle tohoto ustanovení přerušen. Navrhovatelky vytýkají Tribunálu, že rovněž porušil zásady legitimního očekávání a právní jistoty.

50. V napadeném rozhodnutí jsou v souvislosti s podporami poskytnutými společnosti Ryanair uvedeny čtyři dohody z roku 2002. Z napadeného rozsudku dále vyplývá, že mezi účastnicemi řízení bylo nesporné, že ve vztahu ke všem dohodám z roku 2002 začala promlčecí lhůta stanovená v článku 17 nařízení 2015/1589 běžet dne 9. srpna 2002. V této souvislosti navrhovatelky v průběhu správního řízení a poté před Tribunálem tvrdily, že desetiletá lhůta v době, kdy si Komise od rakouských orgánů a společnosti Ryanair vyžádala informace o dohodách z roku 2002, již uplynula (tyto žádosti byly předloženy až v roce 2015, zatímco promlčecí lhůta uplynula dne 8. srpna 2012) (bod 66 napadeného rozsudku). Podle navrhovatelek se Komise o existenci dohod z roku 2002 dozvěděla nejdříve dne 31. srpna 2012 z dokumentu, který jí zaslala společnost Ryanair, což dokládá její rozhodnutí o rozšíření formálního vyšetřovacího řízení. Navrhovatelky tvrdí, že Komise mezi 9. srpnem 2002 a 8. srpnem 2012 nepřijala žádné opatření, které by mohlo běh promlčecí lhůty přerušit. Uvádějí, že před 31. srpnem 2012 Komise žádné opatření, které by přerušilo běh promlčecí lhůty ve vztahu k dohodám z roku 2002, přijmout nemohla. Důvodem je to, že k dosažení takového přerušujícího účinku bylo třeba, aby „přijaté opatření“ ve smyslu článku 17 nařízení 2015/1589 poměrně přesně odkazovalo na dotčené podpory. Tím, že Tribunál měl za to, že takový přerušující účinek vyvolává „univerzální“ fráze, uvedený článek nesprávně vyložil.

51. Komise ve svém rozhodnutí o zahájení řízení ze dne 22. února 2012 uvedla, že se na základě informací, které má k dispozici, rozhodla ve vztahu k dotčeným společnostem přezkoumat „dohody z roku 2002 se společností Ryanair“ a „dohody z roku 2006 se společností Ryanair“. Pokud jde o dohody z roku 2002, je zřejmé, že existovala dohoda o spolupráci mezi společnostmi KFBG a Ryanair ze dne 22. ledna 2002 a marketingová dohoda mezi společnostmi DMG a LV rovněž ze dne 22. ledna 2002. Co se týče rozhodnutí Komise ze dne 23. července 2014, kterým rozšířila formální vyšetřovací řízení, vyplývá z něj, že toto rozšíření se týkalo rovněž marketingové dohody uzavřené mezi společnostmi DMG a AMS dne 22. ledna 2002 a „vedlejších ujednání připojených k marketingové dohodě mezi společnostmi DMG a LV“ rovněž z téhož dne.

[16] – Nařízení Rady ze dne 13. července 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 108 [SFEU] (Úř. věst. 2015, L 248, s. 9).

52. Tribunál poté v napadeném rozsudku (body 73 až 77) analyzoval různé skutečnosti a žádosti o informace, které byly zaslány rakouským orgánům a společnosti Ryanair před zahájením formálního vyšetřovacího řízení, a vyvodil z toho, že všechny žádosti, které analyzoval, se týkaly rovněž DMS z roku 2002 mezi společnostmi DMG a AMS a vedlejších ujednání z roku 2002 mezi společnostmi DMG a LV, takže se jednalo o opatření, která mohla přerušit běh promlčecí lhůty stanovené v nařízení 2015/1589.

53. Dále Tribunál v bodech 77 až 79 uvedeného rozsudku konstatoval, že z různých prvků dotčeného rozhodnutí vyplývá, že DLS z roku 2002 a „marketingové dohody uzavřené v roce 2002“ byly neoddělitelně spojeny, takže promlčecí lhůta byla žádostí o informace analyzovanou Tribunálem skutečně přerušena.

54. Konečně v bodech 80 až 84 daného rozsudku Tribunál v podstatě rozhodl, že vzhledem k tomu, že rakouské orgány a společnost Ryanair byly, jakožto adresáti, seznámeny s obsahem dopisů s žádostí o doplňující informace, postačovalo Komisi ke splnění povinnosti uvést odůvodnění, aby uvedla data, kdy opatření, která mohla přerušit běh promlčecí lhůty, přijala.

55. Zdůrazňuji, že Soudní dvůr již rozhodl, že promlčecí lhůta stanovená v článku 17 může být přerušena opatřením, které nebylo oznámeno příjemci podpory [17].

56. Rovněž rozhodl, že uplynutí této lhůty pouze časově omezuje pravomoc Komise v oblasti navracení státních podpor, a její uplynutí tudíž nemůže vést ke zpětné legalizaci protiprávních státních podpor jen z toho důvodu, že se stanou existujícími podporami [18].

57. Soudní dvůr však podle všeho dosud neposkytl výslovné vysvětlení ohledně míry určitosti informací, které musí obsahovat opatření přijaté Komisí ve smyslu článku 17 (jako je žádost o informace), aby k přerušení běhu této lhůty došlo.

58. V této souvislosti Tribunál zatím pouze konstatoval, že „jednoduchost [žádosti o informace] nemá za následek ztrátu jejího právního dopadu jakožto opatření, které může přerušit běh promlčecí lhůty podle [nyní článku 17 nařízení 2015/1589]“ [19].

59. To vyvolává otázku, zda – jak tvrdí navrhovatelky – Tribunál nepřijal příliš široký výklad pojmu „opatření“, které může představovat akt přerušující běh promlčecí lhůty podle článku 17 nařízení 2015/1589.

60. Zaprvé znění čl. 17 odst. 2 nařízení 2015/1589 stanoví, že „jakékoli opatření […], týkající se protiprávní podpory, přerušuje běh promlčecí lhůty“.

61. Z tohoto textu jasně vyplývá, že uvedené opatření se musí „týkat protiprávní podpory“.

62. To znamená, že unijní normotvůrce neměl v úmyslu dát v tomto ohledu Komisi volnou ruku.

[17] – V souvislosti s článkem 15 nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (nyní článek 17 nařízení 2015/1589), viz rozsudek ze dne 6. října 2005, Scott v. Komise (C-276/03 P, EU:C:2005:590, bod 36).

[18] – Obdobně viz rozsudek ze dne 23. ledna 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-387/17, EU:C:2019:51, body 61 a 62).

[19] – Rozsudek ze dne 10. dubna 2003, Département du Loiret v. Komise (T-369/00, EU:T:2003:114, bod 82).

63. Zadruhé účelem promlčecí lhůty je zajistit právní jistotu (viz bod 26 odůvodnění nařízení 2015/1589), a to i v případech, kdy poskytnutí protiprávních podpor zůstalo po dlouhou dobu nezjištěno. K tomu může dojít například v případech, kdy si členský stát nebyl vědom toho, že určité opatření lze považovat za státní podporu [20]. Právní literatura navíc jako další účel promlčecí lhůty uvádí ochranu hospodářské soutěže [21].

64. Na jedné straně musí být opatření dostatečně konkrétní, aby neposkytovalo Komisi volnou ruku a aby se předešlo situaci, kdy by bylo možné pravidelně zasílat standardizované žádosti o informace členským státům a příjemcům, a tím snadno obcházet desetiletou promlčecí lhůtu. Takový výklad by – jak správně zdůrazňují navrhovatelky – narušil ochranu legitimního očekávání a právní jistotu příjemce podpory (a členského státu) [22]. Podle mého názoru je rovněž třeba vzít v úvahu, že deset let, během nichž lze očekávat případné uplatnění nároků na navrácení podpory, je pro každou společnost (nebo členský stát) již značně dlouhá doba. Tato nejistota představuje pro každou společnost také ekonomickou zátěž.

65. Na druhé straně Komise potřebuje dostatečně dlouhou dobu na to, aby mohla provést svá šetření. Nelze však vyžadovat úplnou specifikaci opatření, které má být zkoumáno podle právních předpisů v oblasti státní podpory. To by pro Komisi představovalo příliš velkou překážku. Každé šetření se totiž zpočátku vyznačuje informační mezerou mezi členským státem nebo příjemcem a Komisí.

66. Zatřetí, pokud jde o obsah a míru určitosti žádosti o informace, která může běh promlčecí lhůty přerušit, z nařízení 2015/1589 jasně vyplývá, že pokud má Komise k dispozici informace o údajné protiprávní podpoře nebo zneužití podpory, je oprávněna požadovat informace zejména od dotčeného členského státu. Členský stát je povinen poskytnout *všechny nezbytné informace, které Komisi umožní přijmout rozhodnutí v rámci předběžného posouzení nebo formálního vyšetřovacího řízení* [23].

67. Skutečnost, že žádost o informace je nástrojem, který Komisi umožňuje získat *nezbytné* informace, totiž vyplývá z bodů 9, 10, 24 a 36 odůvodnění, jakož i z čl. 2 odst. 2, čl. 5 odst. 1, čl. 7 odst. 1, čl. 12 odst. 2, čl. 21 odst. 1 a čl. 25 odst. 1 nařízení 2015/1589.

68. Vzhledem k tomu, že unijní soudy již rozhodly o řadě klíčových prvků žádostí o informace podle nařízení (ES) č. 1/2003 [24], a zejména o prvku „nezbytnosti“, je tato judikatura *mutatis mutandis* použitelná i na výklad týkající se žádostí o informace podle nařízení 2015/1589. Článek 18 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „Žádosti o informace“, totiž poskytuje Komisi přesně tentýž vyšetřovací nástroj, jako je ten, který používá při vyšetřování týkajících se státní podpory.

[20] – Viz například Säcker, F. J., a Montag, F. (vyd.), *European State Aid Law*, Beck, 2016, s. 1613.

[21] – Tamtéž. Viz rovněž Lübbig, T. a Martin-Ehlers, A., *Beihilfenrecht der EU: das Recht der Wettbewerbsaufsicht über staatliche Beihilfen in der Europäischen Union*, Beck, 2009, s. 228.

[22] – Viz rozsudek ze dne 6. října 2005, Scott v. Komise (C-276/03 P, EU:C:2005:590, bod 30).

[23] – Viz čl. 2 odst. 2 a čl. 5 odst. 1 a 2, které se na základě čl. 12 odst. 2 vztahují na informace požadované podle tohoto ustanovení.

[24] – Nařízení Rady ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

69. Vzhledem k požadavku „nezbytnosti“ uvedenému v čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1/2003 unijní soudy objasnily, že Komise může požadovat sdělení pouze takových informací, které jí mohou umožnit ověřit podezření ze spáchání protiprávního jednání, jež odůvodňují vedení šetření a jsou uvedena v žádosti o informace [25].

70. Mezi informacemi požadovanými Komisí a protiprávním jednáním, které je předmětem šetření, musí existovat souvislost. Komise musí důvodně předpokládat, že jí tato informace může napomoci ke zjištění, že došlo k údajnému protiprávnímu jednání [26].

71. „Nezbytnost“ žádosti o informace musí být součástí jejího odůvodnění. Co se týče účelu žádosti o informace, Komise musí jasně, přesně a jednoznačně určit předpokládané porušení pravidel hospodářské soutěže, které má v úmyslu prošetřit [27].

72. Z toho vyplývá, že odůvodnění žádosti o informace nesmí být ani neurčité, ani obecné, zejména pokud se šetření již nenachází ve velmi rané fázi a pokud by měla být s dostatečnou přesností uvedena podezření na dotčená protiprávní jednání [28].

73. Zvláštní povinnost Komise uvést odůvodnění totiž představuje základní požadavek, který nejen vyjadřuje odůvodněnost žádosti o informace, ale rovněž umožňuje podnikům uvědomit si rozsah povinnosti spolupráce při zachování jejich práva na obhajobu, a zajišťuje, aby unijní soudy mohly vykonávat soudní přezkum [29].

74. Z toho vyplývá, že informace požadované Komisí by měly být určeny co nejpřesněji, jak jen to okolnosti dovolují.

75. Podle mého názoru je důležité, že vzhledem k tomu, že přerušení běhu promlčecí lhůty stanovené v čl. 17 odst. 2 nařízení 2015/1589 představuje výjimku z desetileté promlčecí lhůty stanovené v čl. 17 odst. 1 tohoto nařízení, musí být vykládáno restriktivně.

76. Dále, jak bylo uvedeno výše, dle čl. 17 odst. 2 je k přerušení běhu promlčecí lhůty v souladu s uvedeným nařízením nezbytná Komisí zaslaná písemná žádost o informace „týkající se protiprávní podpory“ a dle článku 18 nařízení 1/2003, který lze použít obdobně, je třeba, aby žádosti o informace byly „nezbytné“.

77. Jak je zřejmé z výše uvedeného přehledu judikatury, žádost o informace je „nezbytná“ ve smyslu čl. 11 odst. 1 nařízení č. 17 [30], tedy ustanovení, které předcházelo článku 18 nařízení č. 1/2003, pokud „ji lze oprávněně považovat za související s domnělým protiprávním jednáním“ [31].

[25] – Rozsudky ze dne 10. března 2016, HeidelbergCement v. Komise (C-247/14 P, EU:C:2016:149, bod 23), a ze dne 28. ledna 2021, Qualcomm a Qualcomm Europe v. Komise (C-466/19 P, EU:C:2021:76, bod 68). V této části vycházím mimo jiné z věcí diskutovaných v právní literatuře. Viz Geulette, A. a Scholz, M., *Article 18 Requests for Information*, in Prete, L., Laitenberger, J., Gauer, C. a Dekeyser, K. (vyd.), *Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement*, Wolters Kluwer, 2022, s. 433 a násl., kde je citována další judikatura.

[26] – Viz rozsudek ze dne 28. ledna 2021, Qualcomm a Qualcomm Europe v. Komise (C-466/19 P, EU:C:2021:76, bod 70 a citovaná judikatura).

[27] – Rozsudek ze dne 10. března 2016, HeidelbergCement v. Komise (C-247/14 P, EU:C:2016:149, body 20, 24 a 25).

[28] – Rozsudek ze dne 10. března 2016, HeidelbergCement v. Komise (C-247/14 P, EU:C:2016:149, bod 39).

[29] – Rozsudek ze dne 10. března 2016, HeidelbergCement v. Komise (C-247/14 P, EU:C:2016:149, bod 19).

[30] – Nařízení Rady ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, s. 1), které předcházelo nařízení 1/2003.

[31] – Rozsudek ze dne 12. prosince 1991, SEP v. Komise (T-39/90, EU:T:1991:71, bod 29) (kasační opravný prostředek zamítnut Soudním dvorem).

78. Podle mého názoru je zřejmé, že stejný přístup musí platit i pro žádosti o informace v rámci řízení týkajícího se státních podpor. Žádost o informace je tedy „nezbytná“ tehdy, pokud ji lze oprávněně považovat za související s domnělými protiprávními státními podporami.

79. Z toho vyplývá, že k tomu, aby mohlo dojít k platnému přerušení běhu desetileté promlčecí lhůty stanovené v čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, musí být žádost o informace nezbytná pro předběžné šetření nebo řízení, a v konečném důsledku musí být nezbytná pro přijetí rozhodnutí o navrácení protiprávních státních podpor. Komise proto nemůže zaslat například takovou žádost o informace, jejímž jediným účelem je uměle prodlužovat promlčecí lhůtu s cílem zachovat si pravomoc rozhodovat o navrácení takových podpor[32]. Žádosti o informace zasílané pouze za tímto účelem nemohou být „nezbytné“ pro potřeby „řízení o nesplnění povinnosti“.

80. Navíc pokud by Komise mohla přerušovat běh promlčecí lhůty zasíláním „univerzálních“ žádostí o informace, které nejsou pro řízení nezbytné, mohla by systematicky prodlužovat promlčecí lhůtu nad rámec již tak poměrně značného desetiletého maxima stanoveného v čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, a tím ji obcházet.

81. Je třeba zdůraznit, že můj výše uvedený přístup byl již uplatněn v judikatuře unijních soudů, které analyzovaly to, zda žádosti o informace zasílané Komisí podle nařízení č. 17 mohly přerušit běh promlčecí lhůty stanovené nařízením (EHS) č. 2988/74[33].

82. V projednávané věci Tribunál přezkoumal znění všech čtyř žádostí o informace, otázek položených Komisí, jakož i odpovědí poskytnutých společností Ryanair. Poté zkoumal kritéria umožňující určit, zda dohody, „ohledně nichž“ bylo možné provést posouzení legality, byly dostatečně specifikovány. Mám za to, že žádosti o informace, o které se jedná v projednávané věci, splňují podmínky pro přerušení běhu promlčecí lhůty. Nejsou neurčité a jejich účelem bylo získat potřebné informace v souvislosti s podezřelými podporami.

83. S tím přímo souvisí otázka, za jakých podmínek lze dohody považovat za neoddělitelně spojené. To je relevantní pro účely určení toho, zda skutečnost, že dvě dohody byly výslovně zmíněny, zatímco ostatní dvě nikoli, je třeba považovat za nedostatečné upřesnění, a zda je třeba mít za to, že neuvedené dohody s tím nesouvisejí.

84. Podle Tribunálu existuje mezi dohodami neoddělitelná vazba vyplývající z míry hospodářské provázanosti smluvních stran, stejného okamžiku, kdy byly tyto dohody uzavřeny, jakož i z provázanosti dohod z hlediska předmětu a smluvních podmínek (napadený rozsudek, bod 77 a násl.).

85. Vzhledem k této úzké souvislosti by rozdělení dohod s ohledem na přerušení běhu promlčecí lhůty dle mého názoru představovalo svévoli. Tyto čtyři dohody tvoří hospodářskou konstrukci, která byla rozdělena do čtyř smluv zejména proto, že samotná společnost je „rozdělena“ na dceřiné společnosti. Přerušení této vazby by tedy znamenalo ignoraci skutkového rámce projednávané věci.

[32] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. února 2001, Rakousko v. Komise (C-99/98, EU:C:2001:94, body 45 až 67).

[33] – Nařízení Rady (EHS) č. 2988/74 ze dne 26. listopadu 1974 o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (Úř. věst. 1974, L 319, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 61). Viz rozsudek ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise (T-213/00, EU:T:2003:76, body 484 až 511) (kasační opravný prostředek zamítnut Soudním dvorem).

86. Ačkoli Tribunál nezkoumal to, zda dotčené žádosti o informace splňují kritérium „nezbytnosti“ (které jsem vysvětlila výše), z dokumentů předložených Soudnímu dvoru je zřejmé, že v projednávané věci byly tyto žádosti o informace skutečně nezbytné, jelikož zjevně souvisejí s domnělými protiprávními státními podporami, dále byly nezbytné pro předběžné šetření, a v konečném důsledku i pro přijetí rozhodnutí o navrácení protiprávních státních podpor.

87. Mám za to, že řešení, které jsem navrhla výše, vychází z výkladu nařízení 2015/1589 a nevyplývá z něj, že Komise by měla volnou ruku, ani nestanovuje pro šetření tohoto orgánu nedosažitelné standardy. Vytváří tak rovnováhu mezi ochranou právní jistoty a obnovením účinné hospodářské soutěže jakožto dvěma konkurenčními zásadami zakotvenými v tomto nařízení (body 25 a 26 odůvodnění).

88. Z toho vyplývá, že první část druhého důvodu kasačního opravného prostředku musí být zamítnuta jako neopodstatněná.

2. Ke druhé části druhého důvodu kasačního opravného prostředku

89. Navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Tribunál nesprávně použil článek 296 SFEU, když dospěl k závěru, že odůvodnění napadeného rozhodnutí je dostatečné, a to navzdory skutečnosti, že v něm není výslovně vysvětleno, proč Komise odmítla argumenty, které navrhovatelky uvedly v průběhu správního řízení, a sice že promlčecí lhůta podle článku 17 nařízení 2015/1589 uplynula.

90. V napadeném rozsudku se uvádí, že stačí uvést skutečnosti a právní úvahy, které mají podstatný význam v systematice rozhodnutí[34]. Navíc „vzhledem k tomu, že rakouské orgány a společnost Ryanair byly […] s obsahem dopisů se žádostí o doplňující informace, které jim zaslala Komise, seznámeny, měla posledně jmenovaná pro účely článku 296 SFEU uvádět pouze skutečnosti, které mají podstatný význam v systematice napadeného rozhodnutí“[35].

91. Podle mého názoru je rozhodující to, zda je předpoklad, že korespondenci mezi Komisí a adresátem je třeba považovat za jeden celek, slučitelný se zásadami stanovenými judikaturou týkající se článku 296 SFEU.

92. Jak je správně uvedeno v bodě 80 napadeného rozsudku, Soudní dvůr již jasně konstatoval, že „není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní poznatky, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku [296 SFEU], musí být posuzována s ohledem nejen na jeho znění, ale také s ohledem na jeho kontext, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast“[36].

93. Vzhledem k tomu, že pojem „kontext“ zjevně zahrnuje i veškerou korespondenci, je argumentace navrhovatelek založená na nesprávném použití judikatury týkající se článku 296 SFEU v projednávané věci neopodstatněná.

[34] – Napadený rozsudek, bod 81 (a citovaná judikatura).

[35] – Napadený rozsudek, bod 83.

[36] – Viz rozsudek ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink’s France (C-367/95 P, EU:C:1998:154, bod 63 a citovaná judikatura).

94. Je třeba mít na paměti, že řízení o kontrole státních podpor je řízením zahájeným vůči členskému státu odpovědnému za poskytnutí podpory a že zúčastněné strany (včetně příjemce) se nemohou takové kontradiktorní diskuse s Komisí, na kterou má nárok tento členský stát, domáhat [37].

95. Komise tedy nebyla povinna specificky reagovat na vyjádření navrhovatelek v tomto ohledu.

96. Z toho vyplývá, že druhá část druhého důvodu kasačního opravného prostředku musí být zamítnuta jako neopodstatněná, a v důsledku toho je třeba druhý důvod kasačního opravného prostředku zamítnout v plném rozsahu.

C. Ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu ze zkreslení důkazů při posuzování toho, zda Komise uplatnila kritérium soukromého subjektu v tržním hospodářství legálně

97. Navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Tribunál zkreslil jasný smysl důkazů, které mu byly předloženy, při posuzování, zda Komise zákonně uplatnila „kritérium soukromého subjektu v tržním hospodářství“ v rámci určování, zda navrhovatelky byly zvýhodněny ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU. Podle jejich názoru Tribunál zkreslil zejména důkazy týkající se: i) bezpečnostního poplatku stanoveného ve smlouvě o letištních službách mezi letištěm a společností Ryanair, ii) odhadu inkrementálních provozních nákladů, které mohlo letiště očekávat (bezpečnostní marže) a iii) koeficientu vytížení, z něhož Komise vycházela, když posuzovala ziskovost *ex ante*.

98. Je třeba posoudit, zda prvky uváděné navrhovatelkami byly Tribunálem zkresleny ve smyslu judikatury Soudního dvora [38], a pokud ano, zda je toto zkreslení takové povahy, že se dotýkají závěru Tribunálu, že Komise v podstatě založila své konstatování existence zvýhodnění navrhovatelek na dostatečných a věrohodných informacích a údajích.

99. Nestačí však, aby navrhovatelky „uvedly všechna relevantní místa spisu, která Soudnímu dvoru umožní dospět k závěru, že došlo k protiprávnímu zkreslení“, jelikož zkreslení musí zjevně vyplývat z písemností ve spise, aniž je nutné provést nové posouzení skutkového stavu a důkazů [39].

1. Bezpečnostní poplatek

100. Navrhovatelky odkazují na argumenty, které uvedly v řízení v prvním stupni (že bezpečnostní poplatek byl účtován společnosti Ryanair a ta jej hradila), a tvrdí, že z důkazů ve spise vyplývá, že společnost Ryanair byla k hrazení bezpečnostního poplatku smluvně zavázána a v souladu s tímto závazkem jej skutečně hradila. Dle jejich tvrzení Tribunál řádně nezohlednil důkazy, které mu byly předloženy.

101. Předně v bodech dotčených kasačním opravným prostředkem (body 331 a 332) Tribunál nezmínil, že tento poplatek nebyl společnosti Ryanair letištěm účtován. Místo toho pouze uvedl, že tento poplatek byl společnosti Ryanair vracen.

[37] – Rozsudek ze dne 11. března 2020, Komise v. Gmina Miasto Gdynia a Port Lotniczy Gdynia Kosakowo (C-56/18 P, EU:C:2020:192, body 73 až 75).

[38] – Rozsudek ze dne 28. ledna 2021, Qualcomm a Qualcomm Europe v. Komise (C-466/19 P, EU:C:2021:76, body 43 a 44).

[39] – Rozsudky ze dne 8. března 2016, Řecko v. Komise (C-431/14 P, EU:C:2016:145, bod 32), a ze dne 2. března 2021, Komise v. Itálie a další (C-425/19 P, EU:C:2021:154, bod 52).

102. I kdyby se však ukázalo, že z důkazů, jichž se dovolává společnost Ryanair, zjevně vyplývá, že tento bezpečnostní poplatek letišti hradila (čemuž tak není) – což v každém případě Tribunál v uvedených bodech nezpochybnil –, nemuselo by to nutně znamenat, že se Tribunál v tomto ohledu dopustil zkreslení důkazů, jak tvrdí navrhovatelky, a že dospěl k nesprávnému závěru, že Komise mohla – aniž by se dopustila zjevně nesprávného posouzení – tento poplatek pro účely posouzení ziskovosti dohod z roku 2006 považovat za inkrementální náklad letiště.

103. Tribunál totiž svůj závěr založil na vysvětlení Komise, podle něhož rakouské orgány ve dvou případech potvrdily, že bezpečnostní poplatek byl společnosti Ryanair nakonec vrácen.

104. V bodě 332 napadeného rozsudku Tribunál v tomto ohledu pouze připomíná, že Komise si od dotčeného členského státu s pečlivostí vyžádala relevantní informace, které Tribunálu umožnily ověřit to, zda byl bezpečnostní poplatek společnosti Ryanair skutečně vrácen.

105. Mám za to, že Tribunál byl oprávněn dospět k závěru, že Komise splnila svou povinnost provést pečlivý a nestranný přezkum a že se musela spolehnout na informace poskytnuté Rakouskem, a pro účely analýzy ziskovosti dohod z roku 2006 považovat bezpečnostní poplatek za inkrementální náklad letiště.

106. Kromě toho, i kdyby bylo možné tvrdit, že při neexistenci konkrétních důkazů předložených Komisí Tribunál nemohl tvrzením Komise přikládat takovou váhu (k čemuž nedošlo), tak by to v žádném případě nepředstavovalo zkreslení důkazů ve smyslu judikatury Soudního dvora [40].

107. Postačí uvést, že pro navrhovatelky nebylo nemožné prokázat, že bezpečnostní poplatek nebyl společnosti Ryanair vrácen, a to vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že by to mohla prokázat analýza účetnictví této společnosti.

2. Bezpečnostní marže

108. Pokud jde o bezpečnostní marži připočtenou rakouskými orgány k hodnotám, jež byly použity jako základ pro výpočet inkrementálních provozních nákladů relevantních pro účely analýzy ziskovosti dohod z roku 2002, navrhovatelky tvrdí, že ze zprávy společnosti Oxera, jejich ekonomického poradce, z roku 2018 vyplývá, že odhady Komise týkající se inkrementálních nákladů byly nevysvětlitelně vysoké a že Tribunál zkreslil důkazy tím, že tuto zprávu nezohlednil nebo ji řádně nepřezkoumal (body 301 a 302 napadeného rozsudku).

109. Je pravda, že v bodech 301 a 302 napadených navrhovatelkami není zpráva společnosti Oxera z roku 2018 zmíněna.

110. Z toho však *ipso facto* nevyplývá, že by Tribunál tento dokument zkreslil. Spíše mám za to, že navrhovatelky se svou argumentací ve skutečnosti snaží zpochybnit váhu, kterou tento soud přikládal argumentům Komise ve vztahu k jejich vlastním argumentům. To však znamená, že navrhovatelky se domáhají nového posouzení skutkového stavu a důkazů, což je v řízení o kasačním opravném prostředku nepřípustné.

111. Jejich tvrzení je navíc založeno na neúplném výkladu napadeného rozsudku. Posouzení širšího nároku navrhovatelek uplatněného v prvním stupni, který vychází z nadhodnocení inkrementálních nákladů souvisejících s dohodami z roku 2002 (součástí těchto inkrementálních

[40] – Což je připomenuto v bodě 99 tohoto stanoviska.

provozních nákladů je bezpečnostní marže), je uvedeno v bodech 288 a násl. napadeného rozsudku. Zejména v bodech 289 a 296 Tribunál odkazuje na zprávu společnosti Oxera z roku 2018. Tvrzení navrhovatelek, že v napadeném rozsudku není uveden žádný odkaz na tuto zprávu, je tedy jednoduše nesprávné a jejich tvrzení, že Tribunál tuto zprávu nezohlednil, je neopodstatněné.

112. Postačí připomenout, že Tribunál považoval vysvětlení Komise za dostatečná k tomu, aby odmítl údajné nadhodnocení inkrementálních provozních nákladů (včetně bezpečnostní marže), aniž by bylo nutné, aby ve vztahu ke každému jednotlivému tvrzení, které v této souvislosti uvedly navrhovatelky, výslovně zmiňoval zprávu společnosti Oxera z roku 2018. Ze strany Tribunálu tedy k žádnému zkreslení důkazů nedošlo.

3. Koeficient vytížení

113. Koeficient vytížení byl relevantní pro *ex ante* analýzu ziskovosti týkající se dohod z roku 2002. V napadeném rozhodnutí byl použit koeficient vytížení 70 %, který navrhovatelky považují za příliš nízký. Tvrdí, že i) v DLS z roku 2002 byl stanoven cílový koeficient vytížení 76 %, ii) Komise ve své analýze dohod z roku 2006 použila vyšší koeficient vytížení (85 %), iii) z napadeného rozhodnutí vyplývá, že letiště zahájilo provoz civilních letadel krátce po svém založení v roce 1915, a získalo tak „mnoho desetiletí zkušeností v oblasti civilního letectví“, a iv) zpráva společnosti Oxera z roku 2018 prokázala, že cílový koeficient vytížení 76 % se blíží, ačkoli je trochu nižší, koeficientu vytížení přibližně 80 %, kterého společnost Ryanair dosáhla v rámci své sítě. Navrhovatelky vytýkají Tribunálu, že tyto důkazy nezohlednil nebo je řádně nepřezkoumal a spis Komise považoval za bernou minci.

114. Podle mého názoru by měla být argumentace navrhovatelek odmítnuta z důvodů obdobných těm, které uvádím výše v souvislosti s bezpečnostní marží.

115. Tribunál uvádí, že v DLS z roku 2002 byl stanoven cílový koeficient vytížení 76 % – stejně jako tvrdí navrhovatelky v tomto důvodu kasačního opravného prostředku – a že Komise v napadeném rozhodnutí použila hodnotu 70 %, aniž by se dopustila zjevně nesprávného posouzení, neboť letiště v této fázi nemělo žádné zkušenosti s nízkonákladovými leteckými společnostmi a tyto letecké společnosti byly v té době méně zavedené než nyní.

116. Skutečnost, že letiště bylo v provozu od roku 1915 a získalo tedy „zkušenosti v oblasti civilního letectví“, nemůže zpochybnit to, že v době uzavření dohod z roku 2002 nemělo žádné zkušenosti se společností Ryanair nebo s jinými nízkonákladovými leteckými společnostmi. To ostatně navrhovatelky nezpochybňují.

117. Tvrzení navrhovatelek, že Tribunál nezohlednil nebo řádně nezkoumal důkazy, které mu byly předloženy, je proto třeba odmítnout jako neopodstatněné. Navrhovatelky mohou s hodnocením důkazů provedeným Tribunálem nesouhlasit, to však neznamená, že tento soud uvedené důkazy zkreslil.

4. Závěry ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku

118. Navrhovatelky neprokázaly, že by Tribunál zkreslil důkazy, natož že by takové zkreslení bylo zjevné. Třetí důvod kasačního opravného prostředku je tudíž třeba zamítnout jako neopodstatněný.

D. Ke čtvrtému důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z nesprávného právního posouzení ohledně výše podpory, která má být navrácena

119. Navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Tribunál dospěl k nesprávnému závěru, dle něhož je třeba existenci i výši podpory posuzovat pouze na základě důkazů *ex ante*. Tribunál se navíc nevypořádal s jejich argumenty, dle nichž by měly být provedeny opravy údajů *ex ante* týkající se „koeficientů pod přímou kontrolou poskytovatele podpory“, ale místo toho pouze odkázal na „zcela nahodilý“ vývoj. Navrhovatelky uvádějí, že Tribunál nesprávně vyložil judikaturu (která Komisi nebrání v provedení takových oprav). Tvrdí, že pochybení Tribunálu vyplývá ze záměny pojmů „poskytnutí“ a „vyplacení“ podpory.

120. Navrhovatelky podle všeho ve skutečnosti zpochybňují opodstatněnost kritéria soukromého subjektu v tržním hospodářství, tedy otázku, jak by v okamžiku uzavření dohod postupoval obezřetný soukromý investor v tržním hospodářství.

121. Argumentace navrhovatelek se jeví jako neúčinná. Soudní dvůr totiž jasně konstatoval, že pro účely uplatnění kritéria soukromého subjektu v tržním hospodářství „jsou […] relevantní pouze poznatky, které byly dostupné k okamžiku, kdy bylo rozhodnutí provést dotčené opatření přijato, a vývoj, který bylo k tomuto okamžiku možné očekávat“ [41].

122. „Skutečnosti následující po okamžiku, kdy bylo dotyčné opatření přijato, nelze tedy pro účely uplatnění kritéria soukromého subjektu v tržním hospodářství zohlednit“ [42].

123. Soudní dvůr kromě toho již rozhodl, že s ohledem na výše uvedenou judikaturu je argumentace, pomocí níž navrhovatelka zpochybňuje opodstatněnost posouzení Tribunálu týkajícího se ohodnocení podpor, které mají být navráceny, *neúčinná* v rozsahu, v němž vychází ze zohlednění událostí, ke kterým došlo po poskytnutí sporných opatření [43].

124. V této souvislosti mám na rozdíl od argumentace navrhovatelek rovněž za to, že ze znění výše uvedeného rozsudku Larko v. Komise jasně vyplývá, že se týká existence podpory, která má být navrácena, i její výše.

125. Jak uvedla Komise, argumentace navrhovatelek vede k zastření rozdílnosti obou výše uvedených typů situací a vnáší do jejich kasačního opravného prostředku určitý chaos. V každém případě, Tribunál se v napadeném rozsudku správně vypořádal s oběma situacemi, na které odkazují („marketingové poplatky, které byly během rozhodného období skutečně zaplaceny společnosti Ryanair nebo společnostem LV a AMS“ a „úpravy provedené na základě *ex post* dalších údajů o příjmech a nákladech, které prokázaly zjevné nadhodnocení nákladů“).

126. Zaprvé Tribunál připomněl zásady použití kritéria soukromého subjektu v tržním hospodářství a mimo jiné v bodě 419 napadeného rozsudku vysvětlil, že existenci i výši podpory je třeba posuzovat s ohledem na situaci, která panovala v okamžiku, kdy byla poskytnuta. S odkazem na tuto zásadu Tribunál odmítl tvrzení navrhovatelek, že Komise měla při výpočtu výše podpory „opravit“ provozní náklady letiště pomocí důkazů *ex post*, jak je vysvětleno v bodech 427 až 429 napadeného rozsudku.

[41] – Rozsudek ze dne 26. března 2020, Larko v. Komise (C-244/18 P, EU:C:2020:238, bod 31, viz rovněž body 28 až 30) (dále jen „rozsudek Larko v. Komise“).

[42] – Rozsudek Larko v. Komise, bod 32.

[43] – Rozsudek Larko v. Komise, bod 113.

127. V tomto ohledu Tribunál uplatnil rozsudek Larko v. Komise správně.

128. Odkaz navrhovatelek na „chyby“ je zavádějící, neboť zmiňují informace, které v době poskytnutí podpor nebyly k dispozici (s cílem opravit provozní náklady roku 2002 na základě údajů ze systému nákladového účetnictví za rok 2005, přičemž letiště tento systém dříve ani nemělo k dispozici). Z hlediska *ex ante* je zcela nesprávné hovořit o „chybách“, pokud je odkazováno na informace *ex post*. Z toho dále vyplývá, že tvrzení navrhovatelek, že taková „oprava“ by měla být provedena, pokud údaje poskytovatele podpory obsahují „chybu“, je irelevantní a v každém případě neúčinné.

129. Souhlasím s Komisí v tom, že na základě argumentace navrhovatelek by být mohla výše podpory na základě údajů *ex post* „opravena“ i v neprospěch příjemce. V tomto smyslu Tribunál v bodě 421 napadeného rozsudku pouze uvedl určité příklady nahodilého vývoje, který by mohl vést ke změně výše podpory, avšak nezavedl podmínku, že takový vývoj musí být mimo kontrolu poskytovatele podpory.

130. Zadruhé se Tribunál, na rozdíl od argumentace navrhovatelek, správně zabýval situací, kdy Rakousko mohlo upravit podporu, která má být navrácena, pokud jde o platby příjemci, které ve skutečnosti nebyly provedeny. Jak uvedl Tribunál v bodě 422 napadeného rozsudku, Rakousko v průběhu vyšetřovacího řízení vedeného Komisí tvrdilo, že určitá dohoda o poskytování podpory ve skutečnosti nevstoupila v platnost, neboť byla nahrazena jinou dohodou. Rakousko však na podporu tohoto tvrzení nepředložilo žádný důkaz. Komise proto zahrnula spornou dohodu do výpočtu výše podpory, avšak umožnila Rakousku upravit výši podpory, která má být navrácena, později, s výhradou, že pro to poskytne důkazy. To je vysvětleno v bodech 422 a 426 napadeného rozsudku. Je důležité poznamenat, že každá taková úprava musí být založena na důkazech, které existovaly v době uzavření dotčených dohod.

131. Podstatné je, že Soudní dvůr rozhodl, že „žádné ustanovení [unijního] práva nevyžaduje, aby Komise, když nařídí navrácení podpory, jež byla shledána neslučitelnou se společným trhem, určila přesnou částku podpory, která má být navrácena. Postačuje, aby rozhodnutí Komise obsahovalo údaje umožňující jeho příjemci, aby sám bez nadměrných obtíží určil tuto částku“ [44].

132. Tuto zásadu Tribunál připomněl v bodě 415 napadeného rozsudku a použil ji na projednávanou věc v jeho bodech 422 až 426.

133. Navrhovatelky tvrdí, že věc Larko i věc Freistaat Thüringen [45], jichž se dovolával Tribunál (a Komise v napadeném rozhodnutí), se týkaly záruk a že v dotčených rozsudcích nebyla použita zásada, dle níž nejen existenci podpory, ale také její výši je třeba posuzovat s ohledem na situaci, která panovala v okamžiku, kdy byla poskytnuta. To je pro Komisi údajně výhodné, neboť záruky jsou pravděpodobně jediným typem opatření podpory, u něhož je rozdíl mezi poskytnutou a vyplacenou podporou méně zřetelný. Je to dáno tím, že po poskytnutí záruky a po dobu její platnosti není od ručitele vyžadováno žádné aktivní poskytování finančních prostředků nebo služeb.

134. Zaprvé tvrzení navrhovatelek jsou nesprávná. Z bodu 113 rozsudku Larko v. Komise jasně vyplývá, že se týká existence podpory, která má být navrácena, i její výše.

[44] – Viz rozsudek ze dne 20. března 2014, Rousse Industry v. Komise (C-271/13 P, nezveřejněný, EU:C:2014:175, bod 77). Viz rovněž rozsudek ze dne 18. října 2007, Komise v. Francie (C-441/06, EU:C:2007:616, bod 29 a citovaná judikatura).

[45] – Napadený rozsudek, bod 419, v němž je odkazováno na rozsudek ze dne 19. října 2005, Freistaat Thüringen v. Komise (T-318/00, EU:T:2005:363, bod 125), a rozsudek Larko v. Komise, bod 113.

135. Zadruhé nemám za to, že okolnost uvedená v bodě 133 tohoto stanoviska sama o sobě postačuje k tomu, aby se tato judikatura v projednávané věci neuplatnila [46].

136. Podpory, o které se jedná v projednávané věci, totiž nepředstavovaly pouhé „čisté“ převody peněžních částek bez náhrady, jejichž výši by bylo možné přímo určit. Namísto toho šlo o různá složitá smluvní ujednání, na jejichž základě letiště (a tedy i orgány veřejné moci) ve výsledku souhlasilo s tím, že mu vzniknou náklady – které by soukromý subjekt v tržním hospodářství neakceptoval – v rozsahu, v němž „přeplatilo“ přijaté služby nebo se vzdalo vyžadování určitých poplatků.

137. Mám tedy za to, že se Komise oprávněně domnívala, že tyto částky musely být vypočteny, jak uvedla v bodě 563 odůvodnění napadeného rozhodnutí, „na základě záporné části inkrementálního finančního toku očekávaného v době uzavření transakce (příjmy minus náklady)“.

138. Právě v tomto okamžiku totiž v projednávané věci vykrystalizoval závazek týkající se použití státních prostředků, který tedy musí být použit pro účely určení zvýhodnění, z něhož měly navrhovatelky prospěch, a v konečném důsledku výše podpory, která má být navrácena.

139. Z výše uvedených úvah vyplývá, že čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut jako neúčinný.

140. Konečně, i kdyby se Soudní dvůr rozhodl neřídit se analýzou uvedenou v mém stanovisku, dle níž je tento důvod kasačního opravného prostředku neúčinný, mám za to, že by tento důvod musel být v každém případě zamítnut jako neopodstatněný.

141. Ačkoli terminologie použitá ve sporných bodech napadeného rozsudku by mohla být místy vnímána jako poněkud nestálá, podle mého názoru je z celkového výkladu tohoto rozsudku zřejmé, že Tribunál nezpochybnil skutečnost, že povinnost navrátit protiprávně vyplacenou podporu má za cíl obnovit stav, který předcházel jejímu poskytnutí, aby se odstranilo narušení hospodářské soutěže způsobené konkurenční výhodou, jež byla prostřednictvím protiprávní podpory poskytnuta [47].

142. Kromě toho je patrné, že rozdíl mezi poskytnutou a vyplacenou podporou, který se navrhovatelky snaží prokázat, je přinejmenším velmi jemný, pokud se jedná nikoliv o režim podpory, ale o individuální podporu.

143. Z výše uvedených úvah vyplývá, že čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut jako neúčinný a v každém případě jako neopodstatněný.

144. Vzhledem k tomu, že všechny důvody kasačního opravného prostředku jsou neopodstatněné, je třeba kasační opravný prostředek v plném rozsahu zamítnout.

[46] – Viz judikatura citovaná v rozsudku ve věci Larko v. Komise, body 28 až 32.

[47] – Viz mimo jiné rozsudky ze dne 15. září 2022, Fossil (Gibraltar) (C-705/20, EU:C:2022:680, bod 39 a citovaná judikatura), a ze dne 5. března 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, bod 131 a citovaná judikatura).

IV. Závěry

145. Ve světle výše uvedeného navrhuji, aby Soudní dvůr kasační opravný prostředek zamítl a uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.